

11. Tiistaina 29 p. helmikuuta 1944

kello 16.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia.

Ulkopuolella päiväjärjestyksen esitellään: Siv.

Valtioneuvoston tiedonanto valtiopoliisesta tilanteesta 11

Puhetta johtaa puhemies Hakkila.

Nimenuudossa merkitään läsnäoleviksi ne edustajat, jotka osallistuivat edelliseen täysistuntoon, ja lisäksi edustaja Hästbacka.

Ilmoitusasia:

Kertomus hallituksen toimenpiteistä vuonna 1943.

Puhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjelmän ohella kuluva helmikuun 18 päivä on eduskunnalle saapunut kertomus hallituksen toimenpiteistä vuonna 1943, mikä kertomus nyt on jaettu edustajille.

Puhemies: Istunto keskeytetään ja jatketaan sitä kello 18.

Täysistunto keskeytetään ja jatketaan sitä kello 18.

Täysistunto keskeytetään kello 16,04.

Täysistuntoa jatketaan.

kello 18.

Puhetta johtaa puhemies Hakkila.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Koivisto: Suuren valiokunnan kokous on huomenna kello 10.

Valtioneuvoston tiedonanto.

Puhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen esitellään valtioneuvoston tiedonanto. Sitten kun keskustelu asiasta on julistettu päättyneeksi, esitän eduskunnan hyväksyttäväksi sen päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuodon, joka on säädetty valtiopäiväjärjestyksen 36 §:n 1 momentissa. Niiden, jotka eivät hyväksy tällaista yksinkertaista päiväjärjestykseen siirtymistä, tulee valtiopäiväjärjestyksen 36 §:n 2 momentin mukaan keskustelun aikana tehdä ehdotuksensa joko asian valiokuntaan lähettämisestä taikka perustellun päiväjärjestykseen siirtymisen hyväksymisestä. Jos halutaan tehdä työjärjestyksen 52 §:n 2 momentissa edellytetty ehdotus päätöksen siirtämisestä, on sellainenkin ehdotus tehtävä ennenkuin keskustelu on julistettu päättyneeksi.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Ed. Reinikainen: Hallitus on katsonut ajankohdan tulleen antaa eduskunnalle selostuksen tilanteesta sekä suoda sille tilaisuuden lausua sanansa siitä, miten asioita tänä maamme kohtalolle ratkaisevana hetkenä olisi hoidettava. Se tiedonanto, jonka hallitus tänään antoi, oli raskas kuulla ja siinä esitetyt ehdot erittäin ankarat. Selostus oli kuitenkin selvä eikä siinä liene jätetty mitään asian ratkaisuun vaikuttavaa sanomatta. Yksimielisiä meidän on oltava siitä, että maamme vapauden ja itsenäisyyden säilyminen on asia, josta on jyrkästi pidettävä kiinni ja josta ei voida tinkiä.

Maailmansodan jälkeen useat Euroopan pienet kansat saivat vapauden ja itsenäisyyden. Tänä aikana kehitys niissä on käynyt joka suhteessa voimakkaasti eteenpäin. Tämä pitää erityisesti paikkansa meidänkin maamme suhteen. Täällähän itsenäisyyden vapaassa ilmapiirissä on taloudellisella, sivistyksellisellä ja sosiaalisella alalla menty valtavasti eteenpäin. Maa on aivan toinen kuin ennen itsenäisyyttämme. Kun syksyllä 1939 jouduimme taisteluun maamme vapauden ja itsenäisyyden puolesta, maamme suoritti sen tavalla, joka hakee vertaansa maailmanhistoriassa. Näin olemme tehneet tämänkin sodan aikana. Vapautemme lunnaat olemme kalliisti maksaneet. Jos kellään, on Suomen kansalla vapaana ja itsenäisenä elämisen oikeus.

Kauan kestäneessä sodassamme on nyt saavutettu käännekohta, jolloin on tullut vakavasti kysymyksen kuluttavan sodankäynnin jatkaminen tai aselevon tekeminen myöhemmin seuraavan rauhan solmiamista varten. Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä on yksimielinen siitä, ettei nyt alkuunsaatuja rauhanneuvotteluja ole päätettävä katkeamaan, vaan niitä on pyrittävä jatkamaan ja kehittämään hyväksyttävien rauhanehtojen saamiseksi. Me katsoimme tämän tien niissä oloissa, joihin olemme joutuneet, oikeammaksi ja myöskin varmemmaksi kuin hävittävän taistelun jatkamisen.

Vaikka vaikeuksia ja vaaroja rauhan aikaansaamisen tiellä näyttääkin olevan, on tästä huolimatta mielestämme valittava neuvottelun tie sodasta irtaantumiseksi. Se tuntuu maallemme ja kansallemme tällä hetkellä välttämättömältä.

Kun samanlaiset ajatukset eduskunnalle esitetyn tiedonannon mukaan ovat hallitustakin johtaneet, sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä, yhtyen hallituksen pyrkimykseen, kehoittaa hallitusta jatkamaan aloittamallaan tiellä. Tässä mielessä ryhmämme äänestää yksinkertaiseen päiväjärjestykseen siirtymisen puolesta.

Ed. Kukkonen: Herra puhemies! — Kansamme ei ole ponnistuksistaan huolimatta voinut välttää joutumista vyöhykkeeseen, jossa suurvaltain edut törmäävät vastakkain. Tämä osittain maamme maantieteellisestä sijainnista, osittain viime vuosien yleisestä kehityksestä johtuva asemamme on nyttemmin muodostunut entistä ahtaammaksi, jopa uhkaavaksi. Ei sen vuoksi ole outoa, että kansalaisten mieltä jäytävät levottomuus ja pelko. Kun kansan kohtalosta heitetään arpaa, ei välinpitämättömyys ole puolustettavissakaan. Kotirintamalla luonnollisesti hallitus ja eduskunta kantavat vastuun siitä, ettei laiminlyödä mitään, mitä maan etu vaatii. Mutta mitä on tehtävä tai jätettävä tekemättä, ei tällä kertaa ole helppoa ratkaista. Suurvallan tie voi olla raskas, mutta se on yleensä selvemmin viitoitettu kuin pienen kansan, etenkin milloin pieni osuu suurpolitiikan polttopisteeseen, kuten meidän on käynyt. Eräissä suhteissa meidänkin tietämme on, kuten hallituskin edellyttää, pidettävä selvänä. Ainoallakaan kunnialtomalla teolla emme saa tahrata puhdasta asiaamme. Meille esitettuihin vaatimuksiin kuuluu toimenpiteitä niitä vastaan, jotka taistelevat samalla rintamalla kuin mekin. Sitä ei suomalainen voi tehdä. Epäillä myös sopii, onko kukaan semmoisella menettelyllä saavuttanut etua tai mainetta. Sodasta on kerran irtaannuttava, mutta se voi ja sen täytyy tapahtua kunniallisesti. Ainakaan pienellä kansalla ei ole varaa valita muuta menettelyä.

Meille asetettujen aselepoehdojen joukossa on muitakin, joiden mahdollittomuudesta ei voi vallita epätietoisuutta, niin kauan kuin meillä itsellämme on määräämisvalta maassa. Jos puolustusvoimiemme demobilisatiolla tarkoitetaan aseiden luovuttamista vastustajalle taikka armeijamme asettamista muulla tavalla alttiiksi vihollisen mielivallalle, täytyy vaatimukseen suostuminen leimata alistumiseksi kansalliseen itsemurhaan. Tämänluontoisiin toimenpitei-

siin ryhtyminen ei ole mahdollista. Ne tuskin tulisivat kysymykseen silloinkaan, kun on kiistattoman selvästi nähty, ettei tuhoa voida välttää. Niihin vaatimuksiin, joiden hyväksyminen edellyttää täydellistä pakkotilaa, kuuluu Moskovan rauhnan rajojen palauttaminen. Rajat saneltiin meille meidän itsemme pitäessä niitä julmana oikeuden loukkauksena ja koko kulttuuri-maailman esittäessä inhonsa väkivallan harjoittajaa kohtaan. Kansalla, myöskin meillä, on sellaisiakin arvoja, joista se ei voi vapaaehtoisesti luopua. Milloin rajankäynti säälimättömästi silpoo kansakunnan elävää ruumista, kuten tapahtui vuonna 1940, täytyy ennen leikkaukseen alistumista olla ilmeistä, ettei kohtaloa voida kiertää. Sitä ehdotonta pakkoa, joka oli edessämme neljä vuotta sitten, ei nyt ole. Tulevaisuus taas on meille kaikille tuntematon. Voitammeko aikaa voittamalla itsellemme etuja, jää tulevaisuuden vastattavaksi. Perusteettomasta toiveajattelusta on syytä pidättyä.

Koko sivistyneen maailman odottaisi uskovon, että Suomen kansa ymmärtää rauhnan arvon. Joka tapauksessa me olemme jatkuvasti ilmaisseet rauhanpyrkimyksemme ja puolestamme tasoittaneet tietä kaivatun rauhnan tulolle. Käytännöllinen todistus rauhantahdostamme on sekin, että armeijamme ei ole jatkanut etenemistä, vaikka sillä siihen olisi ollut mahdollisuuksia, ohi niiden asemien, joissa ollen armeijamme johto on katsonut puolustustaistelumme voivan parhaiten tapahtua. Meidän vastustajamme rauhantahdon vilpittömyys taas joutuu epäilyksen alaiseksi niiden terrorihyökkäysten valossa, joita meidän asutuksesiimme ja arvokkaimpiin kulttuuriomaisuuksiimme on äskeisinä aikoina kohdistettu. Me olemme uhranneet rauhan ainoastaan pelastaaksemme vapautemme ja turvallisuutemme. Kun nämä kaksi kansakunnan elämälle korvaamatonta arvoa taataan, olemme valmiit omistamaan kaikki voimamme luovaan rakennustyöhön. Kohtalomme traagillisuus on siinä, että maailman mahtavien keskinäiset kiistat estävät harittaimman toiveemme toteutumista, vieläpä uhkaavat meitä perikadolla. Meillä on tulevaisuutemme puolesta asetettavana vain yksi panos: voimien ponnistus oikeutemme voittoon saattamiseksi. Ken uskoo oikeuden aatteeseen, hän vaalii perinteitä, jotka ovat yhtä vanhoja kuin Suomen kansa itse.

Kaikkivaltias on tähän asti ylläpitänyt tätä uskoa suomalla kansallemme usein ihmeeltä näyttävän pelastuksen. Tukekoon meitä sama usko myös nykyhetken peloittavissa vaikeuksissa.

Herra puhemies! — Maalaisliiton eduskuntaryhmä esittää seuraavan päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuodon: Kuultaan hallituksen tiedonannon eduskunta lausuu käsityksenään, että tiedonannossa mainitut ehdot olennaisissa kohdissaan ovat mahdollomat hyväksyä. Jos sodasta irtautumiseen itsemääräämisoikeutemme, vapautemme ja turvallisuutemme takaavilla ehdoilla ilmaantuu mahdollisuuksia, tutkinee hallitus niitä ja ilmoittaa niistä eduskunnalle. Tämän lausuen eduskunta siirtyy päiväjärjestykseen.

Ilmoittaessani tämän ryhmän kannan, pyydän saada lausua sen toivomuksen, että eduskunta, muistaen, miten ratkaisevalla tavalla yksimielisyys tähän asti on tukenut taistelua olemassaolomme puolesta, nytkin antaisi todisteen kaikissa kohtalonkysymyksissä yksimielisestä Suomen kansasta.

Ed. Virkkunen: Herra puhemies! — Hallituksen tiedonannossa on monta ytimekästä kohtaa, johon jokainen suomalainen isänmaanystävä yhtyy. Siinä on lausuttu ne mahdollisuudet, jotka suomalaisen mielen täyttävät, kun vihollisen erinäisistä aselevon tai välirauhan ehdoista kuulee mainittavan. Ei voi kieltää, että hallituksen lopputulos tämän useissa kohdin oikean esityksen jälkeen on jonkun verran oudostuttava. Hallitus pitää mielettänsä mahdollisena vielä jatkaa neuvotte-luja, vaikka hallituksen tiedonannon alkuosasta minusta selvästi kuultaa esille hallituksenkin käsitys siitä, että ne eivät voi johdattaa mihinkään sellaiseen tulokseen, johonka suomalainen mies tai nainen voisi yhtyä. Onkin niin, että jokainen suomalainen, joka tahtoo kuulua suomalaiseen kansankotiin, pitää mahdollottomana tällaisten meillä esitettyjen vaatimusten hyväksymisen.

Meidän kansamme historiassa on läpi aikojen esiintynyt mahdollottomia tilanteita, jotka kumminkin ihmeellisellä historian johdolla ovat lopulta muodostuneet mahdollisiksi. Meillä täytyy olla tämä usko kansamme tulevaisuuteen tänäkin hetkenä. Jollei meillä ole tätä uskoa, niin me emme

kestä. Kun se meillä on, niin me kestämmе.

Kansallisen kokoomuspuolueen eduskuntaryhmä kannattaa sitä perusteltua päiväjärjestykseen siirtymisen ehdotusta, minkä ed. Kukkonen on tehnyt.

Ed. Furuholm: Herr talman! Riksdagen är fullt medveten om hela det allvar, som ineligger i det avgörande, vilket nu skall träffas. Utan att i detta sammanhang gå in på ett skärskådande och bedömande av de omständigheter, som lett till det nuvarande allvarliga läget för vårt land, vill Svenska riksdagsgruppen i överensstämmelse med den önskan, som omfattas av det övervägande flertalet av vårt folk, uttala förhoppningen att det skall visa sig möjligt att lösgöra landet ur kriget och att i sådant syfte en fredsuppgörelse med Ryssland så snart som möjligt kan komma till stånd. Regeringen bör därför energiskt fortsätta de strävanden, vilka påbörjats för att ernå en godtagbar överenskommelse, som tryggar vår frihet och vår framtid.

I denna situation hade riksdagens medlemmar haft behov av upplysningar även beträffande den högsta militära ledningens syn på de problem, som uppkomma, om kriget går vidare. En sådan information har inte stått till buds, och riksdagen nödgas därför i detta viktiga hänseende draga slutsatser av regeringens ståndpunkt och förslag, vilka måste anses stå i överensstämmelse med den högsta militära ledningens uppfattning.

Det läge, i vilket vårt land nu befinner sig, är, såsom statsministern framhöll, farofyllt och har sedan månader tillbaka oavbrutet försämrats. Bemödandena att undersöka möjligheterna för vapenvila och fred hade vid sådant förhållande av allt att döma haft gynnsammare förutsättningar, om de inletts vid en tidigare tidpunkt.

Med tanke på framtiden och de händelser vi gå till mötes önskar Svenska riksdagsgruppen upprepa sin tidigare uttalande förhoppning om ett intimare samarbete mellan regeringen och riksdagen i de utrikespolitiska frågorna. Detta vore uppenbarligen ägnat att stärka landets ställning i denna svåra tid.

I övertygelsen att regeringen, som i första hand bär ansvaret för landets öde, sin plikt likmätigt och i nära samförstånd med den högsta militära ledningen skall

göra allt vad i dess förmåga står för att avvärja den fara, som hotar landet, och skapa förutsättningar för en betryggande fredsuppgörelse, röstar Svenska riksdagsgruppen enhälligt för enkel övergång till dagordningen.

Ed. Annala: Herra puhemies! Hallitus on asettanut tiedonannollaan valtakunnan äärettömän vaikeaan tilanteeseen. Nykyiselle hallitukselle on sen syntymästä lähtien ollut tyypillistä kahdella tuolla istuminen. Samalla kun se on moittinut n. s. kolmosia niiden poliittisen vetoimuksen takia, samalla hallituksen jäsenet puheissa ja haastatteluissa ovat menneet samaan suuntaan, jopa pitemmällekin kuin nämä mainitut henkilöt. Muistamme vain herra pääministerin kuuluisaa haastattelulausuntoa, ja samaan hengenvetoon on annettu vakuutuksia Saksalle täydellisestä yhteisymmärryksestä. Tämä puolelle ja toiselle vi'kuileva politiikka on ollut niin ilmeinen, että poliitikasta syrjässä olleet tavalliset kansalaiset ovat sen täydellisesti oivaltaneet. Se on aivan yleisesti ymmärretty niin vaaralliseksi, että kansassa on syntynyt suuri levottomuus. Kansan itesäilytysvaisto on sanonut, että nyt on taas vaara uhkaamassa ja tällä kertaa ilmeisesti hallituksen taholta. Tästä on seurannut päivä päivältä kasvanut tyytymättömyys hallitusta kohtaan. Jos hallitus kuvittelee toista, se harjoittaa tahallista itsepetosta. Kansan keskuudessa on tullut vastaan lakkaamatta kysymys, mitä tekee hallitus? Onko sillä todella erillisrauhan hankkeet Venäjän kanssa? Yhä paisuva häly tämän kysymyksen ympärillä on pakottanut ajattelemaan, ettei savua ilman tulta. Tällainen johtopäätös on sitäkin luonnollisempi, kun meidän julkisen propagandamme johto on herra pääministerin käsissä. Ei ole voinut välttyä siltä ajatukselta, että valtavan rauhanpropagandan sallimisella on ollut määrätty tarkoitus. Sillä on tahdottu valmistaa maaperää erillisrauhan teolle. Ja nyt astuu herra pääministeri eduskunnan eteen ja ilmoittaa neuvottelujen olevan jo niin pitkällä, että Venäjä on sanellut rauhan ehdot, vieläpä tärkeimmältä osaltaan sellaisina, että niistä ei voida edes keskustella. Jos hallitus olisi hankkinut tiedon Venäjän

rauhanehdoista siinä mielessä, että se sillä osoittaisi kansalle mahdolltomaksi edes keskustella Venäjän sanelemista ehdoista, niin sen olisi voinut ymmärtää. Tällä tavalla hallitus olisi luonut sisäisen rintaman entistä lujemmaksi. Mutta nyt herra pääministeri ilmoittaa, että hallitus ei ole hylännyt ehdotusta, vaan toivoo saavansa eduskunnalta suorastaan valtuudet jatkaa alkamiaan rauhanneuvotteluja. Tämä on enemmän kuin normaalilla lahjoilla varustettu kansalainen jaksaa käsittää. Tuntuu kuin hallitus ei laisinkaan olisi ajatellut, millaiseen tilanteeseen se on isänmaan asiat johtanut jo tällaisen kannan omaksumisella.

Mitä seurauksia hallituksen asenteesta sitten on? En tiedä, onko hallitus jo tehnyt aikeistaan ilmoituksen Saksan hallitukselle. Oletan eräistä seikoista päätellen, ettei niin ole tapahtunut. Hallitus on nähtävästi jäänyt odottamaan eduskunnan vastausta. Sen on siis nyt, jos hallitus aikoo jatkaa alkamaansa suuntaan, tehtävä Saksalle ilmoitus siitä, että se vakavissaan aikoo tehdä erillisrauhan Venäjän kanssa. On hyvin luultavaa, että Saksa ilmoittaa lyhyesti: hyvä on, jos teette rauhan, se on tietenkin teidän oma asianne, mutta siitä hetkestä lähtien, jolloin lähetätte edustajanne Moskovaan, ovat meidän velvollisuutemme Suomea kohtaan loppuneet. Enempää Saksan vastaus tuskin sisältää, mutta tässäkin on jo enemmän kuin tarpeeksi. Tästä seuraa näet, että niin hyvin elintarvikeapu kuin sotamateriaalin saantikin lakkaavat. Asia tulee arvattavasti heti julkiseksi, sillä Saksalla ei ole tärkeätä pitää sitä salassa. Ja Moskova toteaa mielihyvin Saksan asenteen, jonka se varmaan onkin ottanut laskelmissaan huomioon. Seurauksena on, että Moskovan halu sellaisen rauhan tekemiseen, kuin se nyt on ilmoittanut, vähenee (Eduskunnasta: Oikea johtopäätös). Neuvottelu rauhasta muuttuu todellisuudessa keskusteluksi ehdoista antautumisesta ja niin on hallituksen tulkuton rauhanhalu vienyt siihen, että Suomi seisoo nykyisessä hirmumyrskyssä yksinään ilman muuta apua kuin Ruotsin paljon reklamoitu „humanitääri-apu”.

Asia ei muutu yhtään paremmaksi, vaikkapa ehdoista antautumissopimuksen sijasta saadaankin Venäjän nyt ilmoittamien ehtojen mukainen rauhansopimus. Niin

pian kuin armeijamme on vetäytynyt lujasti varustetuista itäisistä asemistaan vuoden 1940 rajalle, on sen taistelukyky mennyt. Parin kuukauden epätoivoinen taistelu, edellyttäen, että se syntyy, heikosti varustetuissa, melkein pä varustamattomissa asemissa, päättyisi kaiken luhistumiseen, sillä varustusten ja materiaalin puutteen takia myös taistelumoraali romahtaisi. Tulos siitä rauhasta, jonka hallitus nyt haluaa tehdä, tulisi olemaan finis Finlandiae, Suomen loppu.

Mutta vaikkapa hallituksen ei sallittaisikaan jatkaa onnettomia rauhan neuvotteluja, se on jo tällä esityksellään vienyt valtakunnan suureen vaaraan. On mahdotonta ajatella tämän jälkeen, että Suomen ja Saksan välit säilyisivät luottamuksellisina, jos herra Linkomiehen hallitus edelleenkin pysyy paikallaan. Ja kuitenkin on Suomen kansan elinehto, että mitään loittonemista Saksasta ei tapahdu. Yhteys Saksaan on saatava uudelleen kiinteäksi ja lujaksi, olipa tämä meille itseksellekin henkilökohteisesti vastenmielistä tai miellyttävää. Meidän tunteemme eivät saa asiaan vaikuttaa, sillä tässä ei ole kysymys meistä yksilöinä, vaan kysymys on Suomen kansasta, sen olemassaolosta tai tuhoutumisesta. Nyt on hallitus kuitenkin vienyt nämä suhteet katkeamispisteen rajalle.

Toinen seuraus hallituksen rauhanpuuhailuista on sisäpoliittinen. Vaikka tämä istunto olisi kuinka suljettu tahansa, tieto herra pääministerin lausunnosta leviää yli maan kulovalkean tavoin. Käytyäni nyt kaupungilla edestakaisin, ehti jo kaksi kadulla tapaamaani henkilöä minulle kertoa hallituksen kannasta, toinen taiteilija, toinen entinen diplomaatti. Mitä tästä sitten seuraa? Siitä seuraa sisäisen rintaman hajaantuminen. Mitä kaikkea onkaan nyt odotettavissa, sen me voimme aavistella, mutta emme määritellä. Sen me kuitenkin näemme, että yksimielisyys on loppunut. Sitä on turhaa enää kieltää ja minä pelkään, että näin ei ole asianlaita ainoastaan kotirintamalla.

Hallitus on siis johtanut asiat siihen, että meitä uhkaa kansakuntana yksinjäämisen vaara ja samalla sisäisen moraalien ja kansan kestämisokyvyn heikentyminen. Ja näin siitä huolimatta, että meillä on kaikki edellytykset taistella ja voittaa. Saksa on herra pääministerin sanojenkin

mukaan edelleenkin voimatekijä. Ja meidän armeijamme on koskematon, hyvin varustettu ja hyvissä asemissa.

Isänmaallisen kansanliikkeen eduskuntaryhmä katsoo, että ainoa pelastus nyt syntyneessä vaarallisessa tilanteessa on kii-reellinen hallituksen vaihdos. Ryhmän puolesta pyydän ilmoittaa, että ed. Kukko-sen esittämä päiväjärjestykseen siirtymis-ponsi ei loppuosaltaan meitä tyydytä, mutta näissä oloissa emme katso olevan tarkoituksenmukaista tehdä omaa päivä-järjestykseensiirtymisehdotusta.

Ed. Heiniö: Herra puhemies! Jo nel-jannen kerran on nykyisen eduskunnan ratkaistavaksi asetettu raskas ja edesvas-tuullinen kysymys, jonka onnellisesta ja viisaasta päätöksestä riippuu kansan tule-vaisuus, sen vapaus, sen itsenäisyys ja voidaanpa sanoa sen eläminen. Meille on ilmoitettu ehdot, joitten pohjalla itäinen naapurimme olisi valmis neuvottelemaan kanssamme rauhasta. Niissä ilmenee sama pyrkimys kuin syksyllä 1939 ja Moskovan rauhassa 1940. Ne lyhyesti sanoen jatku-vasti noudattavat Neuvosto-Venäjän aikai-sempiakin perinteitä pienen naapurinsa suhteen.

Näitä ehtoja tarkastellessamme on mei-dän merkittävä kuitenkin se yksimieliisyys, se päättäväisyys ja luja puolustustahto, joka järkkymättömänä on kansassamme säilynyt ja säilyy edelleen raskaassa taiste-lussa maamme koskemattomuuden ja de-mokraattisen yhteiskuntajärjestyksen puolesta. Tässä taistelussa on ollut ja on oleva edelleen vallitsevana luottamus asiaamme oikeudellisuuteen, usko totuuden ja oikean asian vääjäämättömään voittoon. Se on luonut kansaamme terästä, joka es-tää sitä horjumasta, se on luonut tarmoa, rohkeutta ja uskallusta uhmata moninker-taistakin vääryyden ja väkivallan ylivoi-maa.

Kun eduskunta tänään, kuultuaan hal-lituksen ilmoituksen poliittisesta tilanteesta, on sen johdosta lausuva mielensä, on se kansaa edustavana, sen mielialat ja tah-donilmaukset tuntevana löytävä ratkaisut, joita tehdessä se ei ole unohtava mennei-den aikojen raskaita taisteluja, joista koh-talo on sallinut sen selviytyä ja uudelle-n voimistuneena jatkaa elämäänsä ja

työtään sivistyskansojen arvokkaassa pii-rissä.

Hallituksen laaja selostus maailmanpo-liittisesta ja sotilaspoliittisesta tilanteesta on mielestämme oikea ja näin ollen se pohja, jolta päätösten tekemiseen on ryh-dyttävä, harkitusti kuvattu. Että se ei ole pienelle kansalle lohdullinen, sen me olemme saaneet todeta.

Suomen kansa on ollut monasti aikai-semminkin tällaisen tilanteen edessä; sen on ollut yksin valittava tie, jota se kulkee. Sen ainoana ohjeena on ollut pyrkimys muiden kansojen etuja loukkaamatta elää omaa itsenäistä elämäänsä. Sen mukaisesti on sen nytkin tehtävä päätöksensä alistu-matta väkivallan ja ylivoiman edessä.

Kun tänään kansanedustajille on esi-tetty ehtoja, joiden hyväksymisellä maalle saataisiin rauha, jota me kyllä monien sotavuosien jälkeen elävästi toivomme, ei näiden ehtojen tarkastelussa voi tulla muulle kuin kielteiselle kannalle. Niiden hyväksyminen tietää nykyistä vaikeamman tilanteen luomista, josta voisi olla seurauk-sena kansalle tärkeiden elinehtojen hävit-täminen, maan turvallisuuden asettaminen nykyistään uhatumpaan asemaan, jopa uhka itsenäisyysytemme menettämisestä. Sel-laiseen ei vapaudestaan kiinni pitävä kansa voi alistua, sellaista ei armeijansa taiste-lutahtoon ja voimaan luottava valtakunta voi hyväksyä.

Ryhtymättä käsittelemään ehtoja kohta kohdalta, on syytä lyhyesti puuttua kui-tenkin tärkeimpiin. Eduskunnalle esite-tyissä ehdoissa oleva kohta 1) hyväksyttynä tietäisi maamme joutumista vaikeaan so-tilaalliseen ristiriitaan, jolloin myöskin kan-samme cheys ja yksimieliisyys voisi joutua uhatuksi. Rauhan tekeminen meille esite-tyn ehdon mukaan, mikäli se koskee Sak-san täällä olevan sotavoiman internoimista, olisi luonnollisesti teko, jota ei voisi pitää kunniallisena. Toisen ehdon hyväksymi-nen tietäisi varmaankin Moskovan rauhan-ehtojen ennakoita aavistamattoman laajaa tulkintaa, jonka seuraukset olisivat tuhoi-sia valtakunnan sisäiselle elämälle, puhu-mattakaan siitä, että me uudelleen joutui-simme hyväksymään valtakunnan silpomi-sen, johon ainoastaan väkivallan edessä olimme pakotetut vuonna 1940. Lähtökoh-tana rauhanneuvotteluille olisi oleva valta-

kunnan vanhojen historiallisten ja kansallisten rajojen säilyttäminen.

Kysymys armeijamme joko osittaisesta tai täydellisestä demobilisatiosta on kerta kaikkiaan mahdottomuus, koska me sillä vaarantaisimme valtakunnan puolustuksen.

Taistelumme tämän sodan aikana on ollut jatkoa talvisodalle, jolloin maailma tuomitsi Neuvosto-Venäjän hyökkäyksen tunnustaan asiamme ja taistelumme oikeutuksen, ja mikä silloin pidettiin oikeana ja hyväksyttävänä, täytyy kaiken järjen mukaan olla sitä edelleenkin. Tästä oikeudesta ei näin ollen ole mitään syytä luopua. Jos valtiovalta nyt menettelisi toisin, olisi se omiaan heikentämään kansamme sisäistä ryhtiä ja sen oikeustajuntaa. Ja kuitenkin riippuu juuri tästä, tulemmeko kansakuntana edelleenkin menestymään.

Kansallisen edistyspuolueen ryhmä seuraa hallituksen neuvotteluja rauhanvalmisteluista, edellyttäen kuitenkin, että eduskunnalle sallitaan tilaisuus ennen asian lopullista ratkaisuvaihetta olla mukana ehdoista päättämässä perustuslainmukaisessa järjestyksessä. Kansallisen edistyspuolueen eduskuntaryhmä tulee kannattamaan yksinkertaiseen päiväjärjestykseen siirtymistä.

Puhemies: Istunto keskeytetään nyt ja jatketaan sitä kello 19,30.

Täysistunto keskeytetään kello 18,47.

Täysistuntoa jatketaan
kello 19,30.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Pääministeri Linkomies: Herra puhemies! — Elämme niin vakavaa aikaa, että mitä edessämme lieneekin, meidän on pyrittävä säilyttämään se yksimielisyys, joka tähän asti vaikeissa olosuhteissa on ollut varmin voimantehomme. Sen vuoksi on ollut mieluista todeta, että näennäiset erimielisyydet, jotka täällä tänä iltana ovat

esiintyneet, eivät ole olleet niin suuret, että niiden tarvitsisi aiheuttaa eduskunnassa tai kansassa hajaannusta. Eduskunnassa on melkein kaikissa puheenvuoroissa ilmennyt selvänä sama kanta, joka on ohjannut hallituksenkin toimintaa, että pyrkimyksiä meille edullisen rauhan aikaansaamiseksi on jatkettava.

Hallituksessakin on nähty ne vaarat, joihin meille esitetyt, hallituksen tiedonannossa selostetut ehdot johtaisivat. Sen vuoksi hallitus juuri on ilmoittanut, että ehtoihin olisi saatava muutoksia. Hallituksen tiedonannossa niinkään osoitettiin, mitkä esitettyjen ehtojen kohdat ovat mahdottomat hyväksyä. Itse asiassa siis ero hallituksen tiedonannossa ja edustaja Kukosen perustellussa päiväjärjestykseen siirtymisehdotuksessa esiintyvien kannanottojen välillä on sangen pieni. Tärkeätä on korostaa, että kiihkoton suhtautuminen suureen kysymykseemme ja pidäytyminen toisin ajattelevien tuomitsemisesta on ehdottoman välttämätöntä, jos tahdomme kansakuntana suoriutua edessämme olevista todennäköisesti yhä kasvavista vaikeuksista. (Eduskunnasta: Oikein!)

Ed. Salmiala: Me olemme nähneet viime kuukausina historian suurimman murhenäytelmän Italiassa. Italia ja Saksa olivat keskenään liittolaisia. Siellä ministeripresidentti Badoglio liittolaistensa selän takana suunnitteli rauhaa, hänkin samoin isänmaansa parasta ajatellen. Italian kohdat järkyttivät koko maailmaa, ja jokainen ihminen, joka on lehdistönkin perusteella voinut seurata tapahtumia Italiassa, hänen on täytynyt todeta, kuinka onneton se tie on ollut, jolle Badoglio lähti. Jokaista suomalaista peloittaa Italian ja Badoglion tie.

Me suomalaiset pyrimme varmasti rauhaan. Meillä ei ole muuta päämäärää kuin rauhan saaminen isänmaallemme, sen vapauden ja itsenäisyyden turvaaminen. Kun herra pääministeri nyt on ilmoittanut käydystä rauhanneuvotteluista, niin en voi olla tässä avoimesti kysymättä herra pääministeriltä, onko kaikki se, mitä hallitus on tässä Venäjän kanssa tehnyt, tapahtunut Saksan tietten. Jollei se ole tapahtunut Saksan tietten, niin silloin voi olla mahdollista, että me tulemme kulkemaan sitä tietä,

jota Italiakin on kulkenut. Minä uskon, että Suomen kansa rauhoittuu, jos se herra pääministeriltä saa kuulla, että se, mitä nyt on tehty, on tapahtunut Saksan tietien. Minun käsitykseni mukaan kansakunnan kunnia vaatii tällaista rehellistä ja avointa menettelyä sen kansan kanssa, jota meidän sittenkin on kiittäminen siitä, että me olemme viime vuosina selviytyneet niistä suunnattomista vaikeuksista, jotka edessämme ovat olleet, niinkin hyvin kuin on tapahtunut.

Minä pyydän, herra pääministeri, sen vuoksi Teiltä suoraan ja selvää vastausta. Jollen vastausta saa, niin katsen olevani oikeutettu selittämään vaitiolon, että ei ole pelattu rehellistä peliä.

Ed. Kekkonen: Kun eduskunnalla ei käsitykseni mukaan ole nykyisessä tilanteessa oikeutta ehkäistä hallitusta rauhanneuvottelujen aloittamiseksi sen suunnittelemisissa rajoissa, ilmoitan lyhyesti hyväksyväni hallituksen tiedonannon, jonka vuoksi äänestän puhemiehen ehdotusta yksinkertaiseen päiväjärjestykseen siirtymiseksi.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Valtiopäiväjärjestyksen 36 §:n 1 momentin mukaisesti esitän nyt eduskunnan hyväksyttäväksi päiväjärjestykseen siirtymisen, jonka sanamuoto on seuraava: Saatuaan tiedonannon eduskunta siirtyy päiväjärjestykseen. Kutsun tätä puhemiehen ehdotukseksi. Vastoin puhemiehen ehdotusta on ed. Kukkonen ed. Virkkusen kannattamana ehdottanut näin kuuluvan päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuodon: Kuultuaan hallituksen tiedonannon eduskunta lausuu käsityksensä, että tiedonannossa mainitut ehdot ovat olennaisissa kohdissa mahdottomat hyväksyä. Jos sodasta irtaantumiseen itsemääräämisoikeutemme, vapautemme ja turvallisuutemme takaavilla ehdoilla ilmaantuu mahdollisuuksia, tutkinee hallitus niitä ja ilmoittanee niistä eduskunnalle. Tämän lausuen eduskunta siirtyy päiväjärjestykseen. Kutsun tätä ehdotusta ed. Kukkonen ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy puhemiehen ehdotuksen, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Kukkonen ehdotus hyväksytty.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 105 jaa- ja 78 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 15.

Puhemies: Eduskunta on hyväksynyt puhemiehen ehdotuksen.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Ikola: Pyydän avointa äänestystä.

Puhemies: Avointa äänestystä on pyydetty. Kehoitän niitä, jotka kannattavat avointa äänestystä, nousemaan seisolle.

Kun tämä on tapahtunut, toteaa

Puhemies: Avoin äänestys tulee toimitettavaksi.

Sihteeri lukee äänestysesityksen uudelleen.

„Jaa” äänestävät seuraavat edustajat:

Aarniokoski, Aattela, G. Andersson, Bonsdorff, von Born, Bryggari, Erich, Eskola, Estlander, Fagerholm, Frietsch, Furuhjelm, Haga, Hakala, Halonen, M. Hannula, U. Hannula, Helenelund, Hiilelä, Hildén, Hiltunen, Holmberg, Huhta, Härmä, Hästbacka, Jern, Johansson, Jokinen, Juutilainen, Karjalainen, Kauppi, Kekkonen, Kekäläinen, Ketonen, Kettunen, Kilpi, Kivisalo, Koivulahti-Lehto, Kuittinen, Kujala, Kullberg, Kulovaara, Kupari, Kuusela, Kuusisto, V. H. Kämäräinen, Kääriäinen, Lehto, Lehtokoski, Lepistö, Lindman, Lindström, Linkomies, Linna, Lonkainen, Lumme, Malkamäki, Malmivuori, Mangs, Mansner, Mustasilta, Mäkeläinen, Nikula, Nokelainen, Nurminen, Pekkala, O. Peltonen, Penttala, Perho, Pesonen, Pitkäsilta, Pyy, U. Raatikainen, Railo, Ranta'a, Raunio, Reinikainen, Salmela-Järvinen, Salmenoja, Salovaara, Schildt, Sillanpää, Simonen, Sinisalo, Sventö, Syrjälä, Syrjänen, Tanner, Tervo, Toivonen, Tolonen, Tuominen, Turkia,

Turunen, Törngren, Walta, Welling, Wenman, Wickman, Wirtanen, Voionmaa, Väisänen, Östenon ja Österholm.

„Ei” äänestävät seuraavat edustajat:

Annala, Arhama, Asikainen, Brander, Cederberg, Eerola, Hackzell, Heikinheimo, Heikkilä, Heiniö, Heljas, Hirvensalo, Honka, Horelli, Huittinen, Hurtti, Ikola, Ikonen, Inkinen, Joukanen, Kaijalainen, Kallia, Kalliokoski, Karveti, Kemppi, Kirra, Kleemola, Koivisto, Koivuranta, Korvenoja, Kukkonen, Kylänpää, K. Kämäräinen, Lahtela, Lampinen, K. F. Lehtonen, O. Lehtonen, Leinonen, Leppälä, Luostarinen, Luukka, Miikki, Moilanen, Murtomaa, Möttönen, Nikkola, Niskanen, Niukkanen, Nurmesniemi, Oksala, Paavola, Pennanen, Pitkänen, Pohjala, Pohjannoro, Pyörälä, Pärssinen, J. Raatikainen, Rantamaa, Rytinki, Saarinen, Salmiala, Salo, Saukkonen, Soini, Soininen, Suurkonka, Takala, Tarkkanen, Teittinen, Tukia, Tuomivaara, Turja, Tuurna, Wainio, Valanne, Vilhula, Virkkunen ja Wirranniemi.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat 14 edustajaa:

Junes, Kivioja, Koponen, Lindqvist, Lohi, Löthman-Koponen, Määttä, Paasonen, Paksujalka, M. H. Peltonen, Pilpula, Tolppanen, Turkka ja Vesterinen.

Puhemies: Avoimessa äänestyksessä on annettu 105 jaa- ja 80 ei-ääntä.

Eduskunta on hyväksynyt puhemiehen ehdotuksen.

Asia on loppuun käsitelty.

Puhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on ensi perjantaina kello 14.

Täysistunto lopetetaan kello 19,55.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

E. H. I. Tammio.